

Wespendief, getekend door Jan Brinkgreve. Jan overleed op 8 februari 2022 (zie pag. 181).
Zijn schilderijen en tekeningen sierden jarenlang De Takkeling. *Honey Buzzard*,
by Jan Brinkgreve, who passed away on 8 February 2022.

Wettelijke en andere bescherming van nesten van roofvogels

Hanneke Sevink

‘Is dat buizerdnest daar en daar bewoond?’, vroeg een bevriend ecooloog mij over de telefoon. Hij was bezig met een inventarisatie en kon vanaf de grond niet vaststellen of er nu wel of niet werd gebroed. In het gesprek dat volgde, beweerde hij dat wanneer een buizerdnest twee jaar niet is gebruikt, het als permanent verlaten wordt beschouwd en het zijn beschermde status verliest. Ik ontplofte zo ongeveer, maar hij wist het zeker en hij was een deskundige: ‘Het staat in de gedragscode bosbeheer!’ Het is juist dat de gedragscode op een bepaald punt spreekt over permanent verlaten horsten; over de juridische duiding hiervan zo dadelijk meer. Eerst wat ecologische en methodologische aspecten.

Wanneer is een horst permanent verlaten? Is een horst ooit permanent verlaten? En hoe stel je dat vast? Een vogel op of bij een nest, nieuwe takken op de nestrand, prooiveren of donsjes... als je zo iets waarneemt is het duidelijk. Het nest is in gebruik. Soms zie je niets en dan is inschatten of die horst op dat moment wordt bebroed lastig, zelfs voor een ecooloog. Vaststellen dat een nest permanent verlaten is, is andere koek. Dan moet van de gehele tijdspanne met zekerheid bepaald kunnen worden dat het nest niet is gebruikt. Dus niet alleen dat er niet is gebroed, maar dat er helemaal geen gebruik van is gemaakt. Er is niemand die nesten zo nauwkeurig in de gaten houdt, dat een uitspraak kan worden gedaan over het niet gebruiken gedurende twee jaar. Je kunt overwegen (als je van te voren verwacht dat een nest misschien twee jaar lang verlaten gaat worden) om een camera op te hangen. Iedereen die na afloop van het broedseizoen zijn camera's ophaalt en de beelden afkijkt, weet dat allerlei dieren zo'n nest gebruiken: roofvogels, andere vogels, zoogdieren, insecten. En zeg niet dat het gebruik door andere organismen niet van belang is (voor roofvogels) en dat daarom die nesten niet hoeven te blijven. Ecologie gaat over de samenhang, de relaties tussen allerlei onderdelen van ecosystemen. Verbanden waar wij mensen heel weinig inzicht in hebben.

Maar zelfs wanneer er geen enkel dier of organisme op dat nest zou komen, dan nog wil dat niet zeggen dat het geen functie heeft. Doorgaans hebben roofvogels meerdere nesten tot hun beschikking waar ze afwisselend gebruik van maken (Bijlsma 2020, 2021) Ook wanneer één van die nesten jarenlang niet verkozen wordt, vervult het een functie bij de keuze van een broedplaats voor dat seizoen. Het is zeer aannemelijk dat zelfs als de oorspronkelijke eigenaars het gebied hebben verlaten (bijvoorbeeld bij teruglopende populaties) de aanwezigheid van een of meer nesten voor andere roofvogels op zoek naar een nestgebied een belangrijke aanwijzing vormen over de kwaliteit van dat gebied.

Roofvogelnesten zijn een magneet voor andere vogels (zoals hier een Pimpelmees op inspectie, op een oud nest in een populier bij Baarn), zoogdieren en insecten.

Over de vraag wat de juridische betekenis is van de ‘permanent verlaten horsten’ waar de gedragscode over schrijft, hebben we contact gezocht met Astrid Doesburg, als jurist verbonden aan Vogelbescherming Nederland. Haar antwoord: ‘In de wet staat niet beschreven dat een buizerdnest (of een andere horst) zijn bescherming verliest als er twee jaar niet meer in is gebroed.’ ‘Het Hof van Justitie heeft bij arrest van 28 oktober 2021 bepaald dat de wettelijke bescherming ook kan gelden voor voortplantingsplaatsen die niet meer door beschermde diersoorten worden bewoond.’ Veel dank aan Astrid. Haar uitgebreide reactie is te vinden bij ‘Oproepen en mededelingen’ achterin deze Takkeling.

Nergens in de gedragscode wordt dus iets gezegd over de tijdsduur van twee jaar waarna een horst permanent verlaten zou kunnen zijn. Dit is een bedenksel buiten de wet om. Waar ik met mijn verstand en met mijn hart niet bij kan, is dat een ecooloog de wet eigenhandig wijzigt ten faveure van een bosvernielende opdrachtgever. Dat niet wordt opgekomen voor de natuur, maar juist voor het tegenovergestelde. En dit in een tijd waarin door klimaatverandering, habitatvernietiging, stikstofdepositie en chemische vervuiling, de natuur steeds meer onder druk komt te staan en roofvogelpopulaties in de bossen het zwaar hebben.

Decennia lang broedden er op een van de Gooise heidevelden vier paar Haviken. In 2003 bouwde een van die paartjes een nest in een grove den. Een heerlijke nestboom, niet zo hoog, stevige zijtakken, een perfecte klimboom zelfs toen we een aantal jaar later de takken eraf zaagden vanwege stroperij. De reproductie verliep voorspoedig tot in 2015 alle vier de nesten rond deze hei over de kop gingen. In de erop volgende jaren

bleef het kommer en kwel; broedsels mislukten en havikparen verdwenen. De laatste twee jaar was er nog één actief paartje dat niet succesvol broedde. Het nest in de grove den werd vanaf 2016 niet meer voor broeden gebruikt. Tot 2022: Wobbe Kijlstra en Han Westendorp troffen een Buizerd broedend aan op het twintig jaar oude nest. Eén jong en één ei, een nijlganzenei (dus nog een tweede bewoner). Mooi dat dat nest er nog was in deze tijd waarin onze buizerdpopulatie flink te lijden heeft onder terugloop!

En voor ik het vergeet: bomen met nesten van Zwarte Kraaien behoren ook tot de bijzondere nestbomen (gedragscode soortbescherming bosbeheer).

Ook buiten het broedseizoen blijven nesten, oud of niet, worden bezocht door roofvogels en ander gedierte, zoals hier door een Buizerd (zelfde nest bij Baarn).

Literatuur

- Bijlsma R.G. 2020. Invloed van grootschalige boskap op broedende roofvogels. *De Takkeling* 28: 200-270.
- Bijlsma R. 2021. Gedragscode Bosbeheer revisited. Pp. 96-110 in *Kerken van goud, dominees van hout*. Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen.